

Tarinaa jotoksilta

Tässä reserviläisuran aikana on tullut osallistuttua useampaan eri jotokseen. Monet maastot on siis tullut koluttua, mikä onkin mielenkiintoista, kun pääsee tutustumaan eri puolilla maakuntaa tai maata oleviin hyvinkin erilaisiin kohteisiin. Rastitehtävien osalta muutamat tapahtumat ovat toistaneet hyvinkin samanlaista kaavaa vuodesta toiseen. Tosin mihinkäs se RK:lla ammunta, kranaatinheitto saati telamiinan ja ensisiteen asennus radikaalisti muuttuisikaan, joten hyvä on kaikkia näitäkin tärkeitä perusasioita kerrata melko tiiviisti. Kumma kyllä, noissa perinteisissäkin tehtävissä eroja eri partioiden välille syntyy ja omankin suorituksen taso vaihtelee vuodesta vuoteen. Toisin sanoen, ei sitä rastille tullessa ja tehtävänantoa lukiessa tai kuunnellessa voi suoralta kädeltä sanoa, että mikä se pistesaldo tulee olemaan, vaikka ns. ”tuttua huttua” tuntuisi viesti olevan rastipäällikön taholta. Perinteinen kysymys ennen suorituksen alkua: ”Oliko vielä kysyttävää”, kaikuu monesti kuuroille korville, kun ollaan niin itsevarmoja. Aina tulisi kuitenkin keskittyttävä täysillä heti ensimetreistä lähtien, sillä tehtävänantoon on saatettu hyvinkin piilottaa jokin tärkeä seikka, minkä huomioimatta jättäminen voi verottaa pistesaldoa reilulla kädellä.

Tärkeintä jotoksilla ei kuitenkaan ole se pisteiden kerääminen ja partioiden laittaminen paremmuusjärjestykseen, vaan mm varusmiespalveluksessa opittujen taitojen kertaaminen sekä uuden oppiminen. Niin ja onhan jotostehtäviä laidasta laitaan, eikä kaikki aiheet suinkaan ole sotilaallista taitoa tai tietoa mittaavia. Oppimisen rinnalla tärkeää on myös ryhmänä / partiona toimiminen. Kun porukassa on kavereita monelta eri siviilielämän alalta ja jos armeija-aikakin on tullut vietettyä eri aselajeissa, niin tietämystä löytyy lähes tehtävään kuin tehtävään.

Jotosten ehdoton suola on rastitehtävät, joita ei ole aiemmin tullut vastaan tai ovat jollakin tavoin erityisen haastavia. Parhaiten rasteista jää luonnollisesti mieleen sellaiset, joissa partio onnistuu suorituksessaan hyvin. Erityisesti ne tehtävät ovat mieleenpainuvimpia, joissa on päässyt loistamaan omalla tietämyksellään ja kartuttanut partion pistepottia. Tässä muutama tarina noista high light kohdista omalta osalta ja vähän muutakin ”huttua”, eli nyt jotosreppu jupiset riimiset rupiset tai katkon sinulta...irtohihnat.

Tämä nyt ei ollut varsinaisesti jotosjuttu, vaan sattui jo varusmiespalveluksen aikana, aliupseerikoulussa. Kainuun prikaatissa järjestettiin ja järjestetään ehkäpä vielä nykyäänkin jotoksenkaltainen kisa, joka kantaa nimeä Tykkikilpailu. Tykkikisassa ryhmät etenivät maastossa paikasta toiseen ja välillä oli sitten suoriturasteja, kuten ammuntaa ja miinojen asennusta. Kilpailuun kuului myös yösuunnistus ja se tarkoitti syyspimeässä metsässä ihan oikeasti sitä, että liikuttiin välillä käsi edellä menevän kaverin repussa kiinni, jotta pysyttiin kasassa. Partiota kohti oli jaettu peräti kaksi taskulamppua, joissa oli sellainen yhdeksän voltin litteä paristo. Varaparistoja ei ollut, eli toinen lamppuista oli käytössä ja toinen varalla. Lamppuja käytettiin lähinnä vain kartan lukuun ja kompassin neulan valaisuun. Kun porukan mielestä alettiin olla lähellä rastia, niin valolla valaistiin lyhytaikaisesti ympäröivää maastoa, rastilipulla olevan heijastimen havaitsemiseksi. Jos heijastinta ei näkynyt, niin edettiin muutama kymmenen metriä ja sama toistettiin. Reitin varrelle sattui pikkuinen lampi, jonka rantaan tullessa oli pimeyden takia vaikea hahmottaa, että ollaanko nyt lammen rannassa vai vieläkö tämä suo jatkuu tästä? Niillä heikoilla tuikuilla valaisukaan ei asiaa sen enempi selventänyt. Aprikoitiin porukalla, että pitäisihän veden heijastaa valoa toisella tavalla, kuin mitä nyt nähdään, mutta kun se valoteho niissä hengettömissä lamppuissa oli niin kehno, niin tuskin se olisi heijastunut takaisin edes peilistä? Sitten yksi kaveri päätti kyyristyä ja kokeili kädellä ”maata” ja totesi, että: Joo, ollaan siinä lammen rannassa.

Reitti vei jossain vaiheessa myös läpi Kassunkurun ampuma-alueen, missä heittimistön kranaatit oli tehneet pieniä kraatereita pehmeän maahan, mitkä olivat täyttyneet vedellä. Kesken taivalluksen yksi kaveri porukastamme astui tuommoiseen "lätäkköön", jolloin kuului vai mulskahdus ja mies hävisi hetkessä näkyvistä. Valaisin taskulampulla nopeasti äänen suuntaan, jolloin näin vain veden pinnalla kelluvan hatun sekä kartan, ennen kuin ruotukaveri pulpahti pintaan. Tai siis oikeammin rämpi hetteiköstä takaisin kuivalle maalle. Sinnikkäästi hän vain jatkoi eteenpäin ja "kuivatteli" vaatteista kosteudet pois omalla ruumiinlämmöllä. Taisi hän sentään kaataa kumppareista enimmät vedet pois, jalkaa polvitaippeesta nostamalla, kiire kun oli.

En enää muista, että kuka meidän partiossa tuolloin hoiti kärkimiehen paikkaa, mutta itse tulin pääsääntöisesti toisena ja ohjasin sitten piikkipaikalla olevaa, jos hän omasta mielestäni kampesi liikaa sivulle suunnasta. Pisimmällä ja hankalimmalla suunnistuspätkällä rasti oli laitettu pirullisen ovelasti keskelle ei mitään. Siis laakean, nuorta metsää kasvavan kankaan keskelle, jonkun hieman isomman kiven viereen. Ympäristössä rastin lähetyvillä ei juuri ollut kiintopisteitä, kuten oja. Oli muuten pikkaisen hieno tunne, kun keulamies hihkaisi, vaikka olisi pitänyt tietysti koittaa edetä mahdollisimman hiljaa, että rasti on suoraan edessä. Tarkka suunnistus toi ansaittua tulosta, mikä näkyi myös loppusijoituksessa. Kisan jälkeen päästiin suoraan useamman päivän kuntoisuuslomalle, josta ensimmäinen vuorokausi meni univelkoja pois kuitatessa. Mutta oli kyllä voittajafiilis ja niin oli meidän AUK:n krh-linjan johtajallakin. Hän tuli nimittäin jo siellä yösuunnistuksen maalissa minun ja meidän ryhmänjohtajan juttusille ja veti meidät hieman syrjemmälle muusta porukasta. Hän paljasti, että ryhmämme on tässä vaiheessa kärjessä. "Nyt vain sitten loppu varman päälle ja toivottavasti tämä ei luo teille paineita, kun tiedätte tilanteen." - Noh, eipä tietenkään luonut, näin jälkikäteen sanoen.

Jotoksilla on monesti tehtävänä vesistön ylitys. Riippuen "rapakon" koosta ollaan jouduttu ylittämään joko leveä puro, kapea salmi tai järvenselkä. Joskus vesistö on "tyrehtynyt" ja ollaan rakennettu A-pukki pellolla sekä ylitetty kätten tuotoksen avulla kuvitteellinen kosteikko. Suurempien vesistöjen ylitykseen on normaalisti saatu apua järjestäjien toimesta ja ne on "selätetty" veneellä sekä yhden kerran myös lossilla. Muutaman kerran on rinkka ja vaatteet pakattu muovisäkkeihin ja heittäydytty uimasilleen. Kun perinteinen paikallinen Sandels-jotos pidetään toukokuussa sekä valtakunnallinen syysjotos vastaavasti syyskuun tietämällä, niin tietäähän sen, että veden lämpötila ei ole kyseisinä vuodenaikoina silleen miellyttävimmillään. Tosin kun olet marssinut useamman kilometrin, eikä ole enää rexonan raikas, niin pieni pulahdus vain virkistää. En ole avantouintia koskaan harrastanut, mutta eräällä jotoksella tuli tuokin laji koettua. Tehtävänä oli siis ylittää noin viisi – kuusi metriä leveä kanava mahdollisimman nopeasti. Apuvälineeksi oli järjestäjien taholta annettu köysi, joka oli kiinni vastarannalla. Omalle puolelle rantaa, josta lähdettiin liikkeelle, köyttä ei saanut kiinnittää pysyvästi, vaan se tuli ylityksen jälkeen kelata mukaan. Koskapa elettiin huhtikuuta, oli kyseisen kanava vielä pienen jääkerroksen peitossa, siis siinä vaiheessa, kun meidän partio lähti ensimmäisten joukossa ylitystä suorittamaan. Tarvikkeet sai jättää syrjään ja ylityksen tehdä vapaasti valitsemassaan asussa. Riisuudimme alkkarisille, eli päätimme edetä jotoksen loppupätkän pikamarssin sitten "kommandona". Mutta palataas vielä hetkiseksi siihen kanavan yli menoon, eli yksi porukastamme yksi pyöräytti köyden rannalla olevan paalun ympärille sekä piti siitä kiinni. Muut lähti hinaamaan itseään jään yli, köydestä vetäen, jalat ja perse jäänpintaa viistäen. Jää petti ensimmäisten alla noin puolivälissä, jonka jälkeen räpiköitiin vastarannalle hileiden seassa ja viimeinen partiosta ui sitten perästä, syntynyttä railoa pitkin. Onneksi palautteen anto tehtävän suorituksesta oli lyhyt ja märän pelastusliivin sai myös riisua pois, heti kun oli päässyt kanavan vallin päälle. Sitten vain paluu repuille, tamineet niskaan ja pikamarssia maaliin, kun

sopiva lihasten alkulämmittelykin oli tehty. Ainakin iho punoitti mukavasti muutamasta kohtaa. Kaiken kaikkiaan ikimuistettava ”nautinto” jotostelijan näkökulmasta. Lieneekö se ollut sitä myös joidenkin rastitehtävää seuraamaan tulleiden naishenkilöiden taholta, sillä muutama partio näytti hoitavan ylityksen kastelematta vaatteita lainkaan. Joka tapauksessa ”universumin pienimmät pallit” kisassa olisi monella ollut tuon keväisen pulahduksen jälkeen hyvät saumat päästä korkeaan sijoitukseen.

Yhden kerran järjestäjien toimesta partioille annettiin puolen litran vichy-pullo, jonka sisällön sai jakaa kristillisesti. Itse pullosta piti tehdä pienoiskivääriä varten äänenvaimennin ja valmis tuotos piti luovuttaa seuraavalla rastilla. Ruokataukoa pitäessä tehtävänä oli myös joihinkin kirjallisiin kysymyksiin vastaaminen, johon en niin paljon osallistunut vaan työstin tuota vaimenninta. Leikkasin ensin puukolla pohjaan pienen aukon luodin lentoreiäksi. Sulloin sitten sammalta pullon sisään melko reilusti ja tiivistin sitä vielä kepillä. Sorhasin sitten myös sammaleen läpi kepin avulla reiän ja puhkoin viimelepuksi pullon kylkiin pieniä ilma-aukkoja. Kun päästiin kisan päätteeksi maaliin, tuli yksi järjestäjistä meidän luo ja kysyi, että kukas teistä on se aseseppä tai tväl-koulutuksen saanut? Noh, eihän meistä kukaan ole oikein siltä alalta, eli miten niin? No, kun se teidän äänenvaimennin tuotti mittauksissa tulokseksi vielä yhden desibelin paremman tuloksen, kuin järjestäjien koeponnistamat omat tuotokset. Eli täydet kymmenen pistettä ja se kuuluisa papukaijamerkki vielä siihen päälle sekä hyvä mieli onnistumisesta tehtävässä, joka tuli heitettyä lonkalta nappiin.

Pari jotosta on tullut suoritettua myös rastipäällikön tai tehtävämestarin roolissa. Yksi kunnianhimoisimmista oli juoksuhaudan rakentaminen tasaiselle maalle. Muutaman kymmenen metrin sokkelo toteutettiin kuitenkin melko kivuttomasti ja yksinkertaisesti kuormalavoja, isoja vanerilevyjä sekä maastoverkkoja hyödyntäen. Jotostelijoilla oli tehtävänä tuhota juoksuhaudassa olevat viholliset (pistoolitalut) käsikranaateilla (mölkkycapulat) ja edetä juoksuhaudan läpi mahdollisimman nopeasti, ilman että ohittavat tuhoamattoman vihollisen. Apuna kulman taakse kurkkimisessa sai käyttää jotosohjeessa pakolliseksi varusteeksi ilmoitettua peiliä. Kun juoksuhaudan autenttisuutta lisättiin vielä taistelukentän melskeellä, jota tykitetiin ilmoille yhdeltä tutulta bändiltä lainatuilla ämyreillä, niin bassokaiuttimista kuuluva räjähdysten jytke sai sisuskalutkin mukavasti tärisemään. Jotostelijoiden päät pysyivät matalana, juoksuhaudan reunojen alapuolella, kun konekiväärisarjat rätsivät kaiuttimista. Rastilla avusti muutama varusmies, joista yksi tupsautteli juoksuhaudan alkupäässä samaisen bändin savukoneesta hieman sumua ilmoille. Savuverhoa levitettiin maastoon pienen tuulettimen avulla, niin pitkään, kun se alkoi pitää ääntä laakerin palaessa loppuun. Kaiken kaikkiaan palaute kyseisestä rastista oli mukavan positiivista. Parhaiten jäi yhden varusmiehen toteamus, että: Hitsi, meillä ei ole armeijassakaan näin hienoja koulutusmestoja! - Toivon mukaan kyseinen jotoskokemus ei jäänyt hänellä viimeiseksi.

Ei määränpää vaan se matka ja junakyyti. - Eli kai tämän mieleen jääneen ”rikoksen” voi jo tunnustaa, kun siitä on jo kosolti aikaa, yli kaksikymmentä vuotta, vaikka silloisella jotosporukalla tuumattiin, että tästä ei sitten kerrota muille. Kyseinen jotos aloitettiin Kainuun prikaatin ampumaradalta, josta lähdettiin sitten matkaamaan kohti Vuottojärveä. Reitti oli suunniteltu kulkevan välillä junarataa pitkin, sillä onhan se helppokulkuisempi kuin upottavalla suolla tarpominen tai tiheässä risukossa. Siihen aikaan junatkin ajeli hitaammin, joten niiden lähestymisen saattoi kuulla, ennen kuin sellainen olisi pyyhkähtänyt ylitse. Nykyään ollaan onneksi kiinnitetty huomiota jotostelijoiden turvallisuuteen ja edes radan ylittäminen jotoksen aikana ei ole enää sallittua, kuin kohdista, joissa jotosjärjestäjä valvoo tilannetta. Mutta, tuolloin joskus 90-luvulla talsittiin siis Kajaani – Iisalmi rataa pitkin kohti etelää ja koitettiin satuttaa askelväli karkean sepelin välissä olevien ratapölkkyjen välin mukaiseksi. Melkoista tikitystähän

se oli ja ei niin mukavaa, varsinkin kun siihen aikaan ei tullut käytettyä maihareita, vaan jalassa lonksui kumikengät. Jossain vaiheessa meitä vastaan ajoi pieni veturi ja sen perässä oli vain yksi vaunu, sellainen avolavainen lavetti. Hetken perästä vastaan tuli matkustajajuna, joka pyyhälsi Kajaanin. Liikennettä piisasi jälleen kotvasen kuluttua, kun se rataa huoltavien miesten yhdistelmä lähestyi meitä takaapäin. Olivat ilmeisesti käyneet väistämässä sitä matkustajajunaa jossakin pohjoisempana olevalla kakkosraiteella ja palasivat jälleen työmaalleen. Veturin kuski seisautti pienen yhdistelmänsä meidän partion kohdalle ja kysäisi, että minnekäs reppumiehillä on matka? Siinä ratapenkalla seisossa kerrottiin lyhyesti kupletin juoni ja sanottiin, että pari kilometriä meinattiin vielä kävellä rataa pitkin, ennen kuin poiketaan metsään. Ei siinä tarvinnut alkaa äänestämään, että mitä tehdään, kun veturikuski kysyi, että hyppäättekö kyytiin. Sen muistan, että lippahatusta piti pitää topakasti kiinni, jotta se ei olisi lentänyt päästä radan varteen, sillä sellaista haipakkaa kolkuteltiin menemään kappaleen matkaa! Jos tuo rastin väli olisi ollut pikataivalta ja siitä oltaisiin aika mitattu, niin eihän me oltaisi kyytiin lähdetty. Ei olisi omatunto sitä sallinut, mutta kun jotosohjeissa ei ollut nimenomaisesti kielletty käyttämästä ilmaista junakyytiä, niin kerrankos sitä.

Talvijotoksiin on tullut osallistuttua huomattavasti vähemmän, mutta niistäkin on kokemusta lajinsa. Mieleenpainuvien on varmasti niistä ensimmäinen, joka järjestettiin Vesannolla. Yhdellä rastilla oli tehtävänä muikkujen perkaus. Saatiin ottaa kalat mukaan ja paistettiin ne sitten iltanuotilla ruuaksi. Pakkasta oli yöaikaan vähintäänkin reippaasti, eli taisi olla siinä -20 asteen verran. Yövyttiin laavulla, rakovalkeatulien lämmössä. Ei ihmeemmin paleltanut, kun osasi eristää makuu-alustansa hyvin laavun alle tampatusta lumikerroksesta. Se onnistui erinomaisesti, lapinmiehen tyyliin porontaljalalla, partiokaverit kun sattui sillä reissulla olemaan Kemijärven korkeudelta. Oli kelien ja yöpymisen suhteen eksoottinen kokemus!

Jotokset on myös sosiaalinen tapahtumia, joissa näkee sekä partiokavereita, että muita tuttuja. Jutut taivalluksen aikana pyörii maanpuolustuksellisissa aiheissa. Aina ruoditaan edellisen rastin suoritusta ja spekuloidaan, että mitähän seuraavalla saattaisi olla tehtävänä. Yhdessä suomussalmelaisessa jotosporukassa tuli aina kerrattua Tuntematon sotilas elokuvan vuorosanoja, joskus myös tilanteeseen paremmin sopivaksi: "Ehei pojat, ei jotosta tällä tavalla käydä. Mennäänpäs tuon suon yli niin että heilahtaa." Tuttu on myös Uuno armeijan leivissä elokuvan yksi lausahdus, jos ollaan hieman epävarmoja omasta sijainnista: "Tämän kartan ja käsitykseni mukaan, olemme tällä hetkellä TUON mäen päällä". Niin ja siitä tietää, että porukka alkaa olla väsynyt ja on hyvä pitää pieni tauko, kun ne huonotkin jutut loppuu ja on hiljaista. Jos et enää jaksa heittää paskaa läppää, niin ei ne rastitkaan siinä tilanteessa tule hyvin menemään. Siis, tauko paikalla ja energiapatukkaa huuleen.

Pari legendaarista lausahdusta on jäänyt mieleen muiden jotostelijoiden lausumana. Ilmiselvästi jostain pohjanmaalta kotoisin oleva kaveri tuli ulos ampumakatoksesta hieman allapäin ja kun häneltä kysyttiin, että mites osui, niin kuului vastaus: Luorit seen ku harhailoo. - Niin, itsessähän ei voinut tietenkään vika olla huonoon tulokseen, vaan järjestäjien paukuissa.

Yhdellä jotoksella oli puolestaan tehtävänä ampua kiikarilla varustetulla pienoiskiväärillä hiekkapenkkaan asetettuja savikiekkoja, jotka kuvasivat vihollisen sirotemiinoja. Sinä viikonloppuna ei muuten tarvinnut käyttää nenänpäässä aurinkorasvaa, sillä vettä ja välillä räntääkin lupsutteli sataa niskaan. Tuolla ammunrastillakin keli oli yhä tihkusateinen ja kiikarin linssit sitä tehden huurussa. Suoritusta laittamaan laitettu toisen partion kaveri tähtäsi aina todella pitkään ennen laukaisua ja yksi porukasta kuului sanovan viimeisen kudin kohdalla, että aika alkaa kohta loppua. Siihen tämä ampuja

vastasi vain rauhallisesti: Tuossa okulaarissa ui yks iso lahna. Oottelen aina, että pyrstö männöö pois ristikon eestä, että näkköö laakasta. – Se porukka oli Savosta, mahdollisesti?

Matti Kauppinen